

Anna Moraczewska*

DYCHOTOMIA DZIAŁAŃ POLSKI WOBEC IMIGRANTÓW NA GRANICACH ZEWNĘTRZNYCH UNII EUROPEJSKIEJ OD 2021 ROKU

Streszczenie

Wschodnia granica Polski, stanowiąca odcinek zewnętrznych granic Unii Europejskiej, została w niemal podobnym okresie narażona na intensywny napływ imigrantów. Zjawiska te wynikały z innych przyczyn, a czynnikiem łączącym je był człowiek poszukujący bezpiecznego miejsca do życia. Od połowy 2021 r. granica polsko-białoruska została poddana zorganizowanemu napływowi imigrantów, chcących w sposób nielegalny przekroczyć granicę. Natomiast po ataku Rosji na Ukrainę granica polsko-ukraińska napotkała masowy napływ uchodźców wojennych. Rząd Polski zastosował dwie różne taktyki zarządzania sytuacjami na poszczególnych granicach wobec napływających ludzi. W artykule zostanie zastosowana metoda analizy przypadku oraz metoda porównawcza. Celem artykułu jest przedstawienie różnic w taktykach działania Polski i wyjaśnienie ich przyczyny. We wnioskach stwierdza się, że w Polsce zastosowano dwa standardy traktowania imigrantów wynikające z kilku czynników: identyfikacji Polaków z wspólnym wrogiem – Rosją, brakiem znajomości sytuacji społeczno-ekonomicznej imigrantów pochodzących z odległych państw oraz różnymi standardami humanitaryzmu stosowanymi nie tylko w Polsce, ale również innych państwach UE.

Słowa kluczowe: imigracja, uchodźca, zarządzanie migracjami, granica Polski i Białorusi, granica Polski i Ukrainy, dychotomia działań

Wstęp

Zasady działania granic zewnętrznych Unii Europejskiej (UE) traktuje się jako jednolity zbiór zasad i elementów zarządzany przez państwo członkowskie oraz Europejską Agencję Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex). Przepływ osób przez granice Unii, w tym jej granice zewnętrzne, reguluje *Kodeks graniczny Schengen*, który od momentu jego przyjęcia ulegał kilku zmianom. Kodeks koncentruje się głównie na kontrolach granicznych, nie na samej migracji, ale ma znaczący wpływ na

* Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, e-mail: anna.moraczewska@umcs.pl, ORCID: 0000-0002-9133-7690.

przepływ osób w UE. Unia Europejska posiada kompleksowy zestaw polityk i przepisów dotyczących migracji, jednak, po pierwsze, ulegają one częstej modyfikacji, po drugie, można mówić jedynie o wspólnych ramach w polityce migracyjnej i azylowej, natomiast w praktyce to państwa członkowskie decydują o procedurach, o swoich granicach i o przepływie osób przez nie.

Polska od 2007 r. zarządza odcinkami granicy zewnętrznej UE dzielącymi obszar Schengen z trzema państwami trzecimi – Białorusią, Rosją i Ukrainą. Do momentu zniesienia obostrzeń pandemicznych należały one do umiarkowanie stabilnych obszarów granicznych leżących na tzw. wschodnioeuropejskim szlaku migracyjnym, jednak charakteryzowały się średnim poziomem narażenia na presję migracyjną lub/i masowe próby nielegalnego przekroczenia granicy¹. W wyniku czynników niezależnych od Polski w latach 2021 i 2022 sytuacja na granicach polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej zmieniała się, szczególnie jeżeli chodzi o intensywność napływu ludzi. Przedmiotem analizy są działania Polski podjęte na tych dwóch odcinkach granicy państwowej wobec imigrantów. Zakłada się dychotomię działań Polski wobec uchodźców wynikającą z różnego definiowania zagrożenia w obliczu jednakowych standardów prawnomiędzynarodowych. Za *Słownikiem języka polskiego PWN* pojęcie dychotomii rozumiane jest jako podział pewnej całości na dwie części², zazwyczaj określa przeciwstawność tych części w obrębie pewnej całości. Przyjęto metodę porównawczą treści na podstawie dokumentów i raportów, analizę decyzji na poziomie narodowym oraz analizę przypadku. Cezura czasowa obejmuje przede wszystkim lata 2021–2022, kiedy analizowane granice zostały poddane intensywnemu napływowi legalnych i nieuregulowanych imigrantów. Celem artykułu będzie próba wyjaśnienia przyjętej przez Polskę taktyki działania wobec grup imigrantów na dwóch odcinkach granicy wschodniej.

Spójność regulacji w obrębie migracji

Thomas Spijkerboer, analizując zmiany zachodzące w przepisach dotyczących migracji na poziomie Unii Europejskiej, twierdzi, że większość z nich przyjęła strategię proaktywną wobec wcześniejszej dominującej reaktywnej, zrezygnowała z podejścia indywidualnego na rzecz grupowego traktowania migrantów, wprowadzono eksterytorializację

¹ Raporty Frontexu z lat 2010–2020: *Frontex Risk Analysis reports*, Frontex, <https://frontex.europa.eu> (2.09.2023).

² *Dychotomia*, Słownik języka polskiego PWN, <https://sjp.pwn.pl> (2.09.2023).

zarządzania ruchami osób przy wzmocnieniu działań na fizycznej granicy państwa oraz włączono migracje do dyskursu bezpieczeństwa państwa, a nie administracji publicznej. Ponadto autor pisze o zaangażowaniu różnych podmiotów publicznych i prywatnych w zarządzanie ruchami osób przez granice³. Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku presji migracyjnej, która często określana jest mianem kryzysu migracyjnego, działania reaktywne są najczęstszą taktyką przyjmowaną przez państwa i wiążą się z uruchomieniem instrumentów zarządzania kryzysowego, które wymagają podejmowania niezwłocznych decyzji wobec szybko zachodzących zmian. Tego typu sytuacja decyzyjna pojawiła się na wschodniej granicy Polski stanowiącej zewnętrzny odcinek granic Unii Europejskiej.

Polska jako podmiot prawa międzynarodowego, strona konwencji międzynarodowych i członek Unii Europejskiej jest związana określonymi zasadami traktowania osób napływających przez jej granice. Na poziomie krajowym na rozwój polskiego ustawodawstwa migracyjnego i polityki wobec granic państwowych znaczący wpływ ma Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji koordynujące opracowanie dokumentów regulujących priorytety w zarządzaniu migracjami. Do najważniejszych dokumentów należą: ustawa o cudzoziemcach z 12 grudnia 2013 r., ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, ustawa z 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ustawa z 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, wszystkie zaktualizowane w 2022 r. i 2023 r. w obliczu wydarzeń na granicach Polski. Ustawa o cudzoziemcach określa zasady i warunki wjazdu, przejazdu i wyjazdu cudzoziemca z Polski, dokumenty niezbędne do przekroczenia granicy państwa oraz warunki odmowy wjazdu, postępowanie przed wydaniem decyzji oraz kwestie niezwłocznego doprowadzenia do granicy⁴.

Natomiast Unia Europejska dysponuje kompleksowym zestawem instrumentów prawnych i instytucjonalnych odpowiedzialnych za politykę migracyjną. Wśród najważniejszych należy wymienić wspólny europejski system azylowy, konwencję dublińską, program relokacji i przesiedleń, *Pakt migracji i azylu*, zewnętrzne partnerstwo migracyjne, a także instrumenty odnoszące się do zarządzania granicami Unii, jak *Kodeks gra-*

³ T. Spijkerboer, *Bifurcation of people, bifurcation of law: Externalization of migration policy before the EU Court of Justice*, "Journal of Refugee Studies", 2018, nr 2, s. 216–239.

⁴ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2023, poz. 519).

niczny Schengen z Systemem Informacyjnym Schenge czy Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej zarządzająca zewnętrznymi granicami UE. Należy zwrócić też uwagę na zapisy w rozdziale 2 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* (TFUE), gdzie sformułowano polityki UE dotyczące kontroli granicznej, azylu i imigracji⁵. Traktat zapewnia ochronę obywateli państw trzecich, którzy wymagają ochrony międzynarodowej poprzez przyznanie im odpowiedniego statusu, jak ochrona uzupełniająca czy tymczasowa. Przepisy te mają również na celu przestrzeganie zasady *non-refoulement*. W art. 79 TFUE można również przeczytać o współpracy państw członkowskich w zapobieganiu nielegalnej imigracji i handlowi ludźmi oraz wzmocnieniu ich zwalczania⁶. W tzw. dyrektywie powrotowej zdefiniowano procedury, które mają zastosowanie w przypadku powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich na terytorium państw członkowskich Unii⁷. Zgodnie z rozporządzeniem dublińskim tylko jedno państwo członkowskie UE – zazwyczaj pierwszy kraj wjazdu cudzoziemca – może rozpatrzyć wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej⁸.

Polska jest również stroną konwencji międzynarodowych dotyczących uchodźców, jak konwencja genewska z 28 lipca 1951 r.⁹ oraz międzynarodowych regulacji obejmujących prawa człowieka – *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* z 10 grudnia 1948 r. i *Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*¹⁰, które reprezentują podobne wartości i zobowiązania do udzielenia pomocy osobom potrzebującym ochrony. Cudzoziemcy mogą więc w Polsce korzystać z dwóch form ochrony: ochrony międzynarodowej i ochrony krajowej. Pierwsza z nich oparta jest na przepisach prawa międzynarodowego lub prawa unijnego, a druga na przepisach danego państwa i obowiązujących tylko

⁵ *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* – tekst skonsolidowany uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Lizbony (Dz.U. 2004, nr 90 poz. 864/2).

⁶ *Ibidem*, tytuł V, rozdział 2, art. 79.

⁷ Dyrektywa PE i Rady 2008/115/WE z 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (L 348/98).

⁸ Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (Dz. Urz. UE L 2013.180.31).

⁹ *Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie 28 lipca 1951 r.* (Dz.U. 1991, nr 119, poz. 515 i 516).

¹⁰ *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.*, zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284).

na jego terytorium. Stąd np. status uchodźcy jest formą ochrony międzynarodowej i jest przyznawany na podstawie kryteriów określonych w konwencji genewskiej, a azyl jest formą ochrony na poziomie państwa. Jednocześnie państwa członkowskie Unii Europejskiej mają prawo przyznawania obywatelom państw trzecich form ochrony uregulowanych prawem krajowym pod warunkiem, że nie będą one sprzeczne z prawodawstwem UE. W praktyce cudzoziemiec, szczególnie ten o nieuregulowanym statusie, jest zdany na procedury obowiązujące w prawie krajowym państwa, którego granicę przekracza. W Polsce najczęściej stosowana jest jedna procedura, która obejmuje ustalenie warunków przyznania statusu uchodźcy i ochrony uzupełniającej. Udzielenie cudzoziemcowi azylu odbywa się w odrębnej procedurze, ale tylko wtedy, gdy zapewnienie mu ochrony leży w interesie państwa, co oznacza, że decydują o tym kwestie polityczne. Przez lata procedura była stosowana bardzo rzadko (3 pozytywne przypadki w 2021 r., 4 pozytywne przypadki w 2020 r., jeden przypadek w 2019 r. i żaden w 2018 r.). „W 2022 r. wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce złożyło 9,9 tys. cudzoziemców. Byli to w większości obywatele: Białorusi – 3,1 tys. osób, Rosji – 2,2 tys. osób, Ukrainy – 1,8 tys. osób, Iraku – 0,6 tys. osób, Afganistanu – 0,4 tys. osób. Warunki przyznania ochrony międzynarodowej spełniało niecałe 5 tys. cudzoziemców. Liczba złożonych wniosków była o ok. 28 proc. wyższa niż w 2021 r.”¹¹



Rysunek 1

Źródło: Urząd do Spraw Cudzoziemców, 2022.

¹¹ Ochrona międzynarodowa w 2022 r. – ponad dwukrotny wzrost rozpatrzonych wniosków, Rząd RP, <https://www.gov.pl> (4.09.2023).

W przypadku osób zmuszonych do opuszczenia swojego państwa z powodu międzynarodowego lub krajowego konfliktu zbrojnego, nie traktuje się ich najczęściej jako uchodźców w rozumieniu Konwencji z 1951 r. lub Protokołu nr 14 z 1967 r., ale otrzymują oni ochronę na mocy m.in. konwencji genewskich z 1949 r. o ochronie ofiar wojny i protokołu dodatkowego z 1977 r. do konwencji genewskich o ochronie ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych. Związana z tym jest również tzw. tymczasowa ochrona, która jest specjalnym statusem zapewniającym natychmiastową ochronę w przypadku nieuchronnego, grupowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, którzy ze względów bezpieczeństwa nie mogą wrócić do swojego państwa. Reguluje ją dyrektywa Rady UE w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców, przyjęta 20 lipca 2001 r.¹² Mechanizm ten stosowany jest w sytuacji, gdy masowy napływ uciekinierów mógłby nadmiernie obciążyć systemy azylowe państw członkowskich Unii Europejskiej. Jednocześnie daje on szerokie uprawnienia uciekinierom, np. dostęp do rynku pracy, do edukacji dla dzieci, do podstawowej opieki medycznej i społecznej zazwyczaj na okres jednego roku z możliwością prolongowania go. Dyrektywa taka została pierwotnie przyjęta w następstwie konfliktów w byłej Jugosławii i po raz pierwszy została zastosowana przez Radę UE dla osób uciekających przed wojną w Ukrainie po rosyjskiej inwazji 24 lutego 2022 r.

Zmiana uwarunkowań funkcjonowania granic Polski z Białorusią i Polski z Ukrainą

Do połowy 2021 r. sytuacja na analizowanych zewnętrznych odcinkach granic Unii Europejskiej charakteryzowała się długotrwałą stabilnością i przewidywalnością dynamiki przepływu osób. W przeciągu krótkiego okresu, bo niespełna roku, uległa ona diametralnej zmianie, a uwarunkowania były częściowo spójne, częściowo rozbieżne. Za czynnik spójny należy uznać plany i działania Federacji Rosyjskiej wobec Białorusi i Ukrainy w latach 2020–2022, mające na celu zwiększenie kontroli nad tymi państwami przy użyciu różnych narzędzi. Wśród czynników

¹² Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (OJ L 212, 7.8.2001, s. 12–23).

dywergentnych można wymienić współpracę Białorusi z Rosją, reżimową politykę Aleksandra Łukaszenki i udział funkcjonariuszy białoruskich w organizowaniu przepływu obywateli państw trzecich na granice zewnętrzne Unii Europejskiej, co miało wpływ na sytuację na granicy Polski z Białorusią. Próby nielegalnego przekroczenia granicy od strony Białorusi dotknęły nie tylko Polskę, ale również Litwę i Łotwę. Natomiast sytuacja na granicy polsko-ukraińskiej została wywołana atakiem zbrojnym Rosji na Ukrainę i wynikającej z niego fali uciekinierów wojennych w kierunku zachodnim. Obydwie sytuacje nie są identyczne, jeżeli chodzi o mechanizm wywołujący napływ imigrantów, jednak podobne ze względu na skutki. Co się tyczy struktury narodowościowej osób przekraczających granicę polsko-ukraińską, należy stwierdzić, że w znacznej większości stanowili ją Ukraińcy, którzy obecnie są najliczniejszą grupą cudzoziemców w Polsce. Do października 2022 r. odnotowano ponad 7 mln przekroczeń granicy z Ukrainy do Polski i 5,3 mln w odwrotnym kierunku, co daje bilans netto 1,7 mln przekroczeń granicy. Większość osób przekraczała granicę na przejściach granicznych. Natomiast reżim A. Łukaszenki w maju 2021 r. uruchomił kanał migracyjny głównie dla cudzoziemców z Afryki i Bliskiego Wschodu, którzy w większości dokonywali prób nielegalnego przekroczenia granicy Polski poza przejściami granicznymi. Na podstawie danych rejestrowanych przez niemiecką policję, do lutego 2022 r. przez Polskę do Niemiec przedostało się 11 tys. imigrantów¹³.

Z punktu widzenia innych szlaków migracyjnych do Unii Europejskiej, jak śródziemnomorski czy bałkański, napływ cudzoziemców szlakiem wschodnioeuropejskim przez granicę Polski z Białorusią jest niewielki i nie ma znaczenia w skali obecności cudzoziemców w Polsce czy innych państwach Unii Europejskiej. Zjawisko to jest natomiast określane przez Polskę, Litwę i Łotwę jako zagrożenie lub wojna hybrydowa i stanowi poważny problem polityczny dla rządu w Polsce. Jak twierdzi Krzysztof Chochowski, wykorzystanie ludności cywilnej przez reżim Łukaszenki do realizacji celów politycznych przez kreowanie własnej narracji informacyjnej jest przykładem działań hybrydowych łączących klasyczne konflikty z wojnami „ponowoczesnymi” i stanowiących konfrontację nacjonalizmów z kosmopolityzmem¹⁴.

¹³ Raport: *Pomiędzy dwoma kryzysami migracyjnymi: Czego się nauczyliśmy, a co może nas czekać w przyszłości*, Dziennik Gazeta Prawna, <https://www.gazetaprawna.pl>, 11.11.2022 (5.09.2023).

¹⁴ K. Chochowski, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej. Aspekty administracyjnoprawne*, „Rocznik Nauk Społecznych”, 2021, t. 13, nr 4, s. 95.

Dychotomia działań Polski wobec imigrantów

Niekorzystne sytuacje na granicach polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej dzieli niedługi okres wynoszący pół roku. Jak wcześniej wspomniano, nie są one identyczne, ale sprzężone ze sobą. Celem działania Białorusi, w porozumieniu z Rosją, było wywołanie kryzysu w Polsce, Litwie i Łotwie i tym samym w Unii Europejskiej w wyniku niekontrolowanego napływu imigrantów z państw trzecich, aby przy okazji wzmocnić swoją pozycję w planowanym ataku Rosji na Ukrainę i złagodzić sankcje gospodarcze UE wobec Białorusi. Jednocześnie wydarzenia na granicy Polski i Białorusi zostały określone przez rządzących, a także media jako kryzys migracyjny, czego nie przypisano granicy polsko-ukraińskiej mimo zdecydowanie większej fali imigrantów.

Od połowy 2021 r. wzrosła liczba osób przekraczających granicę polsko-białoruską i ubiegających się o azyl. Według Straży Granicznej w sierpniu 2021 r. 3,5 tys. osób próbowało przekroczyć granicę¹⁵. Część z nich utknęła między terytorium Polski i Białorusi (wieś Usnarz Górny) bez dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej i schronienia, co spowodowało interwencję Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który wezwał Polskę do zapewnienia godnych warunków i opieki dla tej ludności. W odpowiedzi jednak Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji znowelizowało rozporządzenie w sprawie zawieszenia ruchu transgranicznego, które miało zastosowanie wcześniej w okresie pandemicznym w związku z wirusem Covid-19. Zmiana ta stworzyła uzasadnienie prawne dla wydalenia z terytorium Polski osób, które znalazły się poza lub na przejściu granicznym, na którym ruch transgraniczny został zawieszony lub ograniczony. Ponadto, dnia 23 sierpnia 2021 r., rząd przedłożył Sejmowi projekt ustawy o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Celem tych zmian było ograniczenie prawa cudzoziemców do objęcia ich ochroną międzynarodową i nakaz opuszczenia Polski po nieuprawnionym przekroczeniu granicy. W dniu 26 października 2021 r. zmiany te weszły w życie. W praktyce większość osób podejmujących próbę przekroczenia granicy polsko-białoruskiej została poddana wydaleniu bez zarejestrowania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, a tym samym prawa do postępowania o azyl. Osoby te spotkały się z praktyką wydań (*push-backów*) wykonywanych przez strażników Straży Granicznej. Powstały w obliczu wydarzeń na granicy polsko-białoruskiej ruch społeczny – Grupa Granica infor-

¹⁵ *Statystyki*, Komenda Główna Straży Granicznej, <https://www.strazgraniczna.pl> (5.09.2023).

mował o ponad 5 tys. próśb o pomoc humanitarną zgłoszonych przez cudzoziemców od początku września do połowy listopada 2021 r.¹⁶ Nie znalazły one jednak odzwierciedlenia w działaniach Urzędu do Spraw Cudzoziemców i Straży Granicznej. Urzędy odmówiły prawa do przyjęcia wniosków o udzielenie ochrony humanitarnej, argumentując to faktem przebywania cudzoziemców po białoruskiej stronie granicy. Straż Graniczna, mająca bezpośredni kontakt z imigrantami, nie informowała i nie prowadziła żadnych procedur prawnych, np. wydania decyzji nakazującej powrót czy udzielenia ochrony międzynarodowej, natomiast przemieszczała te osoby do granicy białoruskiej, gdzie nakazywała im powrót.

Wraz ze wzrostem liczby osób podejmujących próby przedostania się przez granicę polsko-białorską strona polska podjęła decyzję o mobilizacji sił zbrojnych na tym odcinku granicy. Do jej ochrony zaangażowano nie tylko funkcjonariuszy Straży Granicznej, ale również policji, wojska i Wojsk Obrony Terytorialnej. Wzdłuż granicy rozciągnięto zabezpieczenie fizyczne w postaci zasieku żyłkowego i wprowadzono zintensyfikowane 24-godzinne patrole na całym odcinku granicy. W związku z zaporami część osób podjęła próby przedostania się przez odcinki niezabezpieczone, gdzie naturalną barierę stanowią rzeki. Taka praktyka zwiększyła narażenie zdrowia i życia cudzoziemców. W okresie jesienno-zimowym cudzoziemcy znajdujący się między terytoriami Polski i Białorusi doświadczyli niesprzyjających warunków pogodowych zagrożających wychłodzeniem, a nawet śmiercią z powodu hipotermii. Należy również zaznaczyć, że osoby wypchnięte przez SG poza terytorium Polski były zmuszane przez białoruskich pograniczników do podjęcia kolejnych prób przekraczania granicy. Tym samym znaleźli się oni w pułapce działań obydwu państw.

Kolejnym posunięciem władz Polski była decyzja o wprowadzeniu stanu wyjątkowego. Dnia 31 sierpnia 2021 r. rząd skierował do Prezydenta RP wniosek o wprowadzenie takiego stanu, który zaczął obowiązywać w 183 miejscowościach przygranicznych województwa lubelskiego i województwa podlaskiego od 3 września 2021 r.¹⁷ Decyzja ta skutkowałą m.in. zakazem przebywania w wyznaczonym obszarze wszystkich osób poza mieszkańcami i funkcjonariuszami SG, policji i wojska, zakazem rejestrowania obszarów i obiektów infrastruktury granicznej oraz osób, a także ograniczeniem dostępu do informacji publicznej na temat działań przeprowadzanych w związku z ochroną granic

¹⁶ Grupa Granica, <https://www.facebook.com/grupagranica> (5.09.2023).

¹⁷ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego (Dz.U. 2021, poz. 1612).

i – jak to określono – zapobieganiem i przeciwdziałaniem nielegalnej migracji¹⁸. Uwzględniając fakt, że kilka organizacji społeczeństwa obywatelskiego i mieszkańcy obszaru przygranicznego podjęli spontaniczne akcje pomocowe dla imigrantów, którzy utknęli w lasach między granicami, w wyniku tej decyzji zostali oni pozbawieni prawa do niesienia pomocy humanitarnej potrzebującym. Stan wyjątkowy ograniczył dziennikarzom i organizacjom pozarządowym możliwość monitorowania sytuacji na granicy i udzielania rzetelnych informacji społeczeństwu. Jednak wielu aktywistom udało się dotrzeć do imigrantów przebywających w lasach. Stan wyjątkowy, który wprowadzono pierwotnie na 30 dni, został przedłużony przez Prezydenta RP o kolejne 60 dni na podstawie Konstytucji RP, a następnie rząd zaproponował nowelizację ustawy o ochronie granicy¹⁹, umożliwiającą Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji wydanie rozporządzenia w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi obowiązujące od 1 grudnia 2021 r. do 1 marca 2022 r.²⁰ Następnie ten sam minister wydał kolejne rozporządzenie z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wprowadzenia takiego samego zakazu, które weszło w życie 2 marca 2022 r.²¹ Zmianą w drugim rozporządzeniu było dopuszczenie do obszaru dziennikarzy i przedstawicieli organizacji udzielających pomocy humanitarnej na czas określony i na określonych zasadach. Dodatkowo wprowadzono zapis o dopuszczeniu używania przez Straż Graniczną chemicznych środków obezwładniających, w tym ręcznych i plecakowych miotaczy gazu i granatów łzawiących²². Stan wyjątkowy w obszarze nadgranicznym obowiązywał od 3 września 2021 r. do 1 lipca 2022 r.

Przedłużanie obowiązywania stanu wyjątkowego argumentowano nie tylko występowaniem zagrożenia w postaci nielegalnych imigrantów, ale także kolejną decyzją podjętą w październiku 2021 r. przez rząd o budowie fizycznej bariery na części odcinka granicy Polski i Białorusi

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o ochronie granicy państwowej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021, poz. 2191).

²⁰ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz.U. 2021, poz. 2193). Akt utracił już swą moc prawną.

²¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz.U. 2022, poz. 488).

²² *Ibidem*.

w postaci płotu ze stalowych pręseł zwieńczonego drutem żyłkowym i wzmocnionego zaporą perymetryczną²³. Ustawa zawierała również zastrzeżenie, że nie będą do niej stosowane przepisy prawa budowlanego, prawa wodnego czy prawa ochrony środowiska. Prace nad jego budową zaplanowano do końca czerwca 2022 r., jednak instalację zabezpieczeń elektronicznych kontynuowano w kolejnych miesiącach. W efekcie do końca roku powstała zaporą stalowa o wysokości 5,5 m i długości 186 km wzmocniona barierą elektroniczną rozciągniętą na długości 206 km, obejmująca odcinki rzeczne granicy. Kolejne miesiące pokazały, że budowa bariery nie zmniejszyła presji migracyjnej na tym odcinku granicy, co najwyżej zwiększyła liczbę mężczyzn w stosunku do kobiet podejmujących próbę przejścia tej zapory. Ponadto zmianie mogły ulec szlaki migracyjne, a nie jej intensywność, przekierowując imigrantów na granicę Białorusi z Litwą lub na obszar Obwodu Królewieckiego.

Podjęte przez Polskę działania na granicy polsko-białoruskiej wpisują się w zarządzanie kryzysowe, którego jednym z wyznaczników jest szybkie podejmowanie decyzji wobec istniejącego zagrożenia. Właściwie w krótkim okresie, bo niespełna jednego roku, wprowadzono zróżnicowane formy ograniczania możliwości przekroczenia granicy i praw imigrantom, którzy zwabieni obietnicą łatwego przedostania się na obszar Unii Europejskiej, stanęli w obliczu zwielokrotnionych przeszkód i opresji ze strony funkcjonariuszy strzegących granicy państwa. Zgodnie z informacjami Grupy Granica do połowy 2023 r. potwierdzono 50 ofiar śmiertelnych wśród imigrantów próbujących przekroczyć granicę polsko-białorską. Podkreśla się, że pełna liczba nie jest znana ze względu na podmokły teren nadgraniczny oraz rzeki, w których mogą znajdować się ludzkie ciała²⁴. UNHCR i Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji wydały wspólne oświadczenie w sprawie ofiar śmiertelnych na granicy, wynikających ze stosowania *push-backów* i ograniczeń w dostępie do pomocy humanitarnej ze strony organizacji pomocowych.

Jak przyjęto na początku, działania reżimu Łukaszenki wywołujące presję migracyjną na granicy polsko-białoruskiej były w pewnym stopniu sprzężone z atakiem Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. Odstęp czasowy między tymi dwoma wydarzeniami był niewielki i wkrótce kolejny odcinek zewnętrznej granicy Polski został narażony na masowy napływ ludzi szukających schronienia przed działaniami wojennymi. Jeżeli cho-

²³ Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (Dz.U. 2021, poz. 1992).

²⁴ *Tajemnicza śmierć Egipcjanina. Już co najmniej 50 ofiar na granicy polsko-białoruskiej*, Gazeta Wyborcza. Dodatek Białystok, <https://bialystok.wyborcza.pl>, 6.08.2023 (10.09.2023).

dzi o skalę przepływu osób, zdecydowanie większa była na granicy polsko-ukraińskiej, gdzie w stosunku do roku 2021 zanotowano wzrost o 128%, a na odcinku białoruskim o 68% (por. tabela 1). Należy zaznaczyć, że wśród cudzoziemców przekraczających granicę polsko-białoruską dominowali obywatele Białorusi, a tylko część stanowiły osoby z państw pozaeuropejskich. W 2022 r. granicę polsko-ukraińską przekroczyło zdecydowanie więcej cudzoziemców z państw pozaeuropejskich niż granicę polsko-białoruską w 2021 i 2022 r. Jedynie w przypadku obywateli Rosji można wskazać na przewagę wyboru przejść granicznych do Polski z Białorusią (tabela 2).

Tabela 1. Osobowy ruch graniczny cudzoziemców do Polski na granicach z Białorusią i Ukrainą w latach 2020–2022

Państwo	2020	2021	2022
Białoruś	1 229 641	926 209	1 552 608
Ukraina	3 645 271	4 145 434	9 436 203

Źródło: Straż Graniczna.

Tabela 2. Udział cudzoziemców w ruchu granicznym z Ukrainą i Białorusią wg obywatelstwa w latach 2021–2022

Obywatelstwo	Odcinek granicy			
	Białoruś		Ukraina	
	2021	2022	2021	2022
Afganistan	8	10	30	2 183
Azerbejdżan	603	801	417	6 587
Białoruś	805 346	1 387 184	9 147	10 195
Chiny	14	69	47	1 453
Egipt	2	2	23	1 277
Indie	10	49	50	6 682
Irak	5	7	30	1 164
Iran	70	32	27	1 983
Maroko	-	2	-	1 994
Nigeria	31	39	26	3 183
Pakistan	10	28	27	1 848
Rosja	57 456	34 013	4 847	12 662
Syria	8	16	51	1 763
Ukraina	12 535	57 128	3 895 525	9 086 946

Źródło: Straż Graniczna.

Na informację o agresji na Ukrainę Polska otworzyła przejścia graniczne dla uciekinierów, co w dużym stopniu skutkowało przekraczaniem granicy przez te osoby w miejscach do tego przeznaczonych. Trzy dni po ataku Rosji na Ukrainę Urząd do Spraw Cudzoziemców umieścił

na swojej stronie internetowej informację dla uciekinierów z Ukrainy o braku konieczności rejestrowania się i o legalności ich pobytu w Polsce. Przywilej ten obejmował również Ukraińców, którzy przyjechali do Polski przez konflikt²⁵. Na podstawie art. 6 ust. 5 *Kodeksu granicznego Schengen*²⁶ Straż Graniczna udzielała zgody na wjazd uciekinierów z Ukrainy na okres 15 dni. Następnie 4 marca 2022 r. Rada UE przyjęła decyzję wykonawczą stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy i powodującą wprowadzenie tymczasowej ochrony dla tych osób²⁷. Decyzja ta objęła nie tylko obywateli Ukrainy, ale również obywateli państw trzecich mieszkających na Ukrainie przed dniem 24 lutego na podstawie zezwolenia na pobyt stały lub statusu uchodźcy lub równoważnej formy ochrony. W odpowiedzi na tę decyzję 12 marca 2022 r. Polska przyjęła ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa²⁸, która przyznała Ukraińcom (oraz ich małżonkom nieposiadającym obywatelstwa ukraińskiego) prawo do 18-miesięcznego pobytu, dostęp do rynku pracy bez zezwolenia na pracę, prawo do prowadzenia działalności gospodarczej, dostęp do opieki społecznej i medycznej, możliwość otrzymania numeru PESEL i profilu zaufanego. Świadczenia socjalne, które przysługiwały Polakom, zostały przyznane również obywatelom Ukrainy. Dzieci Ukraińców uzyskały prawo do uczęszczania do szkół polskich, gdzie również organizowano dla nich specjalne grupy językowe. Niedługo po przyjęciu tej ustawy została ona znowelizowana (26 marca 2022 r.), obejmując swym zasięgiem cudzoziemców, którzy należeli do kategorii wysiedleńców wymienionych w decyzji wykonawczej Rady UE uciekających z Ukrainy. Otrzymali oni prawo do korzystania z ochrony czasowej zgodnie z ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP²⁹.

²⁵ Weszła w życie ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Urząd do Spraw Cudzoziemców, <https://www.gov.pl> (9.09.2023)

²⁶ Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 77/1, 23.3.2016).

²⁷ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony (Dz. Urz. UE L 71 z 4.3.2022).

²⁸ Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022, poz. 583). Ustawa ta została znowelizowana 26 marca 2022 r.

²⁹ Nowelizacja ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Urząd do Spraw Cudzoziemców, <https://www.gov.pl> (9.09.2023).

Na poziomie lokalnym wojewodowie i samorządy zapewniaли uciekinierom pomoc w zakwaterowaniu, wyżywieniu czy transporcie z przejść granicznych. W Polsce wprowadzono w urzędach i wielu miejscach użyteczności publicznej napisy w języku ukraińskim, zatrudniono obywateli Ukrainy, którzy już wcześniej przebywali w Polsce, aby pomagali w komunikowaniu się. Organizacje pozarządowe, jak np. Caritas, zorganizowały punkty zaopatrzenia dla uciekinierów, w których mogli oni pobierać żywność, środki higieniczne, chemiczne i odzież. Należy również zaznaczyć, że w sposób bardzo spontaniczny zareagowało społeczeństwo polskie i różne organizacje społeczeństwa obywatelskiego, mobilizując się bardzo aktywnie w udzielaniu pomocy w różnych formach. Rząd uruchomił dodatkowo instrument finansowy w postaci zwrotu kosztów wynikających z pobytu uchodźców wojennych z Ukrainy w prywatnych domach lub mieszkaniach w wysokości 40 zł za osobę dziennie.

Pomoc ze strony Polski udzielona mieszkańcom Ukrainy uciekającym przed działaniami wojennymi miała charakter bezprecedensowy i uruchomiła wiele pozytywnych reakcji na świecie. Decyzje podjęte przez rząd Polski były natychmiastowe i przewidywały bardzo szeroki zakres pomocy. Liczba osób poszukujących wsparcia była bardzo duża, jednak nie był to czynnik determinujący decyzje rządu i społeczeństwa. W obliczu działań podejmowanych na granicy polsko-białoruskiej takie podejście stanowiło zasadnicze odstępstwo od wcześniej przyjętych taktyk traktowania ludzi znajdujących się w potrzebie.

Zakończenie

Porównując podejście władz Polski do sytuacji, które zaistniały na dwóch odcinkach stykających się ze sobą granic państwowych stanowiących granice zewnętrzne Unii Europejskiej, można wskazać kilka rodzajów dychotomii w ich działaniach. Po pierwsze, dychotomię przestrzegania zobowiązań międzynarodowych, po drugie, dychotomię decyzji dotyczących funkcjonowania i infrastruktury granic i, po trzecie, dychotomię wyboru odbiorców mobilizacji. W pierwszym przypadku nowelizacja rozporządzenia w sprawie zawieszenia ruchu transgranicznego oraz zmiany w ustawach o cudzoziemcach i o udzielaniu cudzoziemcom ochrony międzynarodowej ograniczyły możliwość ubiegania się o ochronę międzynarodową i azyl, skutkowały wydaleniami imigrantów i legalizowały działania funkcjonariuszy Straży Granicznej, wcześniej niezgodne z prawem. Wszystkie te dokumenty naruszyły stosowanie art. 9 i 14 pkt 1 *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, art. 31 konwencji genewskiej i art. 78 TFUE. Natomiast w przypadku decyzji dotyczących prze-

plywu osób przez granicę polsko-ukraińską po ataku Rosji na Ukrainę strona polska zastosowała się do konwencji genewskich z 1949 r. o ochronie ofiar wojny i protokołu dodatkowego z 1977 r. do konwencji genewskich o ochronie ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych. Ponadto były one spójne z dyrektywą Rady UE w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców z 2001 r. Wszystkie przepisy naruszone w pierwszym przypadku znalazły pozytywne odzwierciedlenie w odniesieniu do uciekinierów z Ukrainy.

Widoczna jest również dychotomia decyzji dotyczących funkcjonowania i infrastruktury obydwu granic. Wobec wydarzeń na granicy polsko-białoruskiej zdecydowano na pierwszym etapie o rozciągnięciu wzdłuż granicy zasięgu żyletkowego, a następnie o budowie bariery fizycznej wzmocnionej systemem perymetrycznym. Czasowo zawieszono ruch graniczny w drogowych przejściach granicznych w woj. podlaskim (Kuźnica, Bobrowniki, Połowce, Sławatycze), pozostawiając dwa przejścia otwarte w woj. lubelskim – w Koroszczynie (Kukuryki) i Terepolicu³⁰. W przypadku granicy polsko-ukraińskiej wszystkie przejścia zostały otwarte dla uciekinierów wojennych, udrożniono ich przepustowość przez zwiększenie liczby funkcjonariuszy dokonujących odpraw, by przystosować je do masowego napływu osób. Jak wspomniano wcześniej, zorganizowano również transport do miejscowości w różnych częściach Polski.

Trzecim przejawem dychotomii była mobilizacja różnych grup osób wobec wydarzeń na dwóch granicach. W przypadku odcinka z Białorusią MSWiA zgromadziła na granicy większą liczbę funkcjonariuszy Straży Granicznej, a także wojsko, policję i członków Wojsk Obrony Terytorialnej. W drugim przypadku rząd nawoływał wszystkie organizacje pomocowe o wsparcie dla uciekinierów, a osobom udzielającym schronienia w Polsce zagwarantował zwrot kosztów za każdą osobę. Można jedynie nadmienić, że organizacje pomocowe oraz aktywiści byli zaangażowane również w niesienie pomocy imigrantom na granicy polsko-białoruskiej, jednak przez wprowadzenie stanu wyjątkowego rząd w dużym stopniu ograniczył im tę działalność.

Podsumowując przeprowadzoną analizę wskazującą na podwójne standardy stosowane przez Polskę wobec imigrantów, należy oczywiście zaznaczyć, że obydwa przypadki nie są identyczne, jednak w pierwszym i drugim mamy do czynienia z człowiekiem poszukującym bezpiecznego schronienia w Polsce czy w UE. Coraz częściej dochodzi do instrumen-

³⁰ W sierpniu 2023 r. MSWiA zastanawiało się nad zamknięciem wszystkich przejść granicznych.

talizacji migracji i azylu, która wg Parlamentu Europejskiego polega na aktywnym zachęcaniu, a nawet zmuszaniu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców do przemieszczania się na granice zewnętrzne Unii przez państwo trzecie lub podmioty pozapaństwowe³¹. Dychotomię działań Polski można wyjaśnić na trzy sposoby. Po pierwsze, nie istnieje uniwersalny humanitaryzm. Polacy zdecydowanie lepiej rozpoznają trudną sytuację Ukraińców, którzy walczą o swoją wolność i są im kulturowo bliscy nawet mimo różnic, niż problemy bezpaństwowców, jak Kurdowie, pozbawionych praw kobiet z Afganistanu albo poszkodowanych w wyniku wieloletniej wojny domowej Syryjczyków. Po drugie, można się zastanowić, na ile działania Polski na granicy z Białorusią, która odbiega od standardów unijnych, odzwierciedlają właśnie standardy zarządzania granicami zewnętrznymi UE, które Polska realizuje. *Push-backi*, zasieki i bariery graniczne nie należą tylko do praktyk Polski, ale są coraz powszechniejszą praktyką na granicach zewnętrznych Unii. Po trzecie, dychotomia wynika z pobudek politycznych rządzących Polską, które można przedstawić przy pomocy dwóch triad z teorii gier. Pierwsza z nich odzwierciedla relacje z Białorusią i stosunek do imigrantów oparty na tych relacjach – Przyjaciół (imigranci) mojego Wroga (Białorusi) jest moim (Polska) Wrogiem. Natomiast druga relacja oparta jest na innej triadzie stabilnej o układzie – Wróg (Ukraina) mojego Wroga (Rosji) jest moim (Polska) Przyjacielem.

Bibliografia

- Chochowski K., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej. Aspekty administracyjnoprawne*, „Rocznik Nauk Społecznych”, 2021, t. 13, nr 4.
- Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony (Dz. Urz. UE L 71 z 4.3.2022).
- Dyrektywa PE i Rady 2008/115/WE z 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (L 348/98).
- Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami, OJ L 212, 7.8.2001.

³¹ Projekt rezolucji ustawodawczej Parlamentu Europejskiego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie reagowania na sytuację instrumentalizacji w obszarze migracji i azylu, COM(2021)0890 – C9 0474/2021 – 2021/0427(COD).

- Konwencja dotycząca statusu uchodźców sporządzona w Genewie 28 lipca 1991 r.* (Dz.U. 1991, nr 119 poz. 515 i 516).
- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2* (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284).
- Projekt rezolucji ustawodawczej Parlamentu Europejskiego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie reagowania na sytuacji instrumentalizacji w obszarze migracji i azylu, COM(2021)0890 – C9 0474/2021 – 2021/0427(COD).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz.U. 2021, poz. 2193).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wprowadzenia czasowego zakazu przebywania na określonym obszarze w strefie nadgranicznej przyległej do granicy państwowej z Republiką Białorusi (Dz.U. 2022, poz. 488).
- Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen) (Dz. Urz. UE L 77/1, 23.3.2016).
- Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (Dz. Urz. UE L 2013.180.31).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie wprowadzenia stanu wyjątkowego na obszarze części województwa podlaskiego oraz części województwa lubelskiego (Dz.U. 2021, poz. 1612).
- Spijkerboer T., *Bifurcation of people, bifurcation of law: Externalization of migration policy before the EU Court of Justice*, "Journal of Refugee Studies", 2018, nr 2.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* – tekst skonsolidowany uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Lizbony (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/2).
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. 2023, poz. 519).
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022, poz. 583).
- Ustawa z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o ochronie granicy państwowej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021, poz. 2191).
- Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (Dz.U. 2021, poz. 1992).

Dichotomy of Poland's actions towards immigrants at the external borders of the European Union from 2021

Abstract

Poland's eastern border, which is a part of the European Union's external borders, was subjected to an intensive influx of immigrants during an almost similar period. These phenomena were due to different reasons, with the common factor being people looking

for a safe place to live. From mid-2021, the Polish-Belarusian border was subjected to an organised influx of migrants seeking to cross the border illegally. Afterwards after Russia's attack on Ukraine, the Polish-Ukrainian border encountered a massive influx of war refugees. The Polish government used two different tactics to manage the situation at each border in the face of migratory pressure. The article will use a case study method and a comparative method. The aim of the article is to present the differences in Poland's tactics and explain their cause. It concludes that there are two standards of treatment of immigrants in Poland resulting from several factors: the identification of Poles with a common enemy – Russia, the lack of knowledge of the socio-economic situation of immigrants coming from distant countries and the different standards of humanitarianism applied not only in Poland but also in other EU countries.

Keywords: immigration, refugee, migration management, Poland-Belarus border, Poland-Ukraine border, dichotomy